

MATUTINOVIĆ IZMEĐU „STRUKE“ I POLITIKE

U radu je riječ o tekstu „Ogled povijesni, zemljopisni, politički, civilni i vojni o Ilirskim provincijama i Crnoj Gori...” (u nas objavljen 2009. kao „Ogled o Ilirskim provincijama i Crnoj Gori”) što ga je 1811. napisao Lujo Matutinović, visoki časnik francuske vojske. U svome spisu što ga je posvetio Napoleonu daje Francuzima opis novostečenoga područja duž istočnojadranske obale, kako bi njime mogli što bolje upravljati. Autorova uključenost u duh klasicizma vidljiva je u njegovu doživljaju rimskih spomenika. Lako se iščitava da je Matutinoviću sve nakon Rima bio nazadak, i da se prema tim zatečenim okolnostima antičko nasljeđe, odnosno arhitektura, redovito pojavljuje kao nedosegnuti ideal. U radu se ističe da je tekst o Ilirskim provincijama proračunat s obzirom na onoga komu je upućen, francuskom caru. Tako se promiče monarhistički politički sustav, a u lošem svjetlu prikazuje republikanski. Svoju pak službu za nekoliko uzastopnih državnih sustava u Dalmaciji Matutinović opravdava pokoravanjem svakoj vlasti, odnosno redu i autoritetu.

Ključne riječi: Dalmacija; antika; Mletačka Republika; Ilirske provincije; Napoleon; Lujo Matutinović

Dalmatinac Lujo Matutinović (Krf, 1765. – Split, 1844.) bio je časnik u službi nekoliko država. Živeći na prijelazu 18. u 19. stoljeće, bio je svjedokom i osobitim sudionikom toga dinamičnog razdoblja za Dalmaciju.¹ Gradio je vojnu karijeru sve do najviših činova najprije kao časnik Mletačke Republike, potom u dva navrata Austrijskog Carstva, a između toga u službi Napoleonove Francuske. Doživljavao je pohvale i počasti, primao odličja, ali se i suočavao sa sumnjičenjima i nesporazumima, te je nastojao ishoditi zadovoljštinu u vezi stradanja svoga strica Jurja 1797. godine u Splitu.² No, bez obzira na buran životni put, kakvih je zasigurno bilo mnogo, ovaj je vrijedan pozornosti i stoga što je Matutinović sa-

¹ Iscrpna analiza biografskih podataka u: Sandra Prlenda, Ivona Savić, „Lujo Matutinović, vojnik i spisatelj” u: *Hrvatski rasadnik. Zbornik članaka znanstvenoga skupa Gornje makarsko primorje, Gradac–Zaostrog*, 26. 9.–27. 9. 1996., (ur.) Zdenko Radelić, Zagreb 1999., str. 177–184.

² Drago Roksandić, „Predgovor (Kako čitati Luju Matutinovića)” u: Lujo Matutinović, *Ogled o Ilirskim provincijama i Crnoj Gori*, Zagreb 2009., str. 21 i d.

stavio i 1811. dovršio spis o Ilirskim provincijama, što ga je posvetio Napoleonu, svome tadašnjem suverenu. Ilirske provincije, čiji je dio tvorila i Dalmacija, bile su tvorevina što su je 1809. organizirali Francuzi, a prostirala se kroz kulturno i povijesno vrlo različite zone od Tirola do Boke kotorske. Smatra se da im je temeljna zadaća bila odvojiti Austriju od pristupa Jadranskom moru. Matutinović dakle, kao vjerni podanik Napoleonov, piše njihov sveobuhvatan prikaz, kako bi Francuzima pružio potrebna znanja i procjene za bolje upravljanje tim novostepenim prostorom. Unatoč intenzivnom istraživanju njegova života, još su brojne nejasnoće vezane uz spomenuto njegovo djelo: koliko je bilo primjeraka prijepisa, tko ih je prepisivao, tko je i kada zacrnio pojedina mjesta, naposljetku, i je li autor namjeravao djelo objaviti tiskom. Razumljivo je da je Matutinovićev tekst nastajao u kaotičnim okolnostima s obzirom na preokrete na političkoj odnosno ratnoj pozornici početkom stoljeća, pa ne treba iznenaditi što je naše znanje o njemu gotovo nalik tomu.

Rad o Ilirskim provincijama želi okupiti sva područja znanja o njima, kako prirodne osobine poput reljefa, ruda, vodotoka, vegetacije i sl., tako i kulturne činjenice, povijest, tradicije, stanovništvo i sve drugo što je čovjekovo djelo. Pritom ne možemo reći da se posvuda odlikuje sustavnošću u današnjem smislu, pri čemu mislimo na redoslijed izlaganja, kao i na međusobno proporcioniranje pojedinih dijelova teksta s obzirom na tematsku važnost. Može se međutim procijeniti da je poznavao sve relevantne ranije autore, jer ih i sam navodi. Ponegdje Matutinović pokazuje odličnu obaviještenost, a drugdje su mu – osobito povijesni – podatci pobrkani. Znatnu pomutnju nalazimo u opisu Klisa, gdje pisac tvrdi da su ga Turci osvojili 1594. (umjesto 1537. odnosno 1596.), a da ga mletački generalni providur Foscolo oslobađa 1698. (ispravno je 1648.) godine.³ Navedimo i drugi primjer: za tri dalmatinska grada – Zadar, Šibenik i Trogir, Matutinović navodi povijesno nepotvrđen podatak da su se 991. godine predali Mlečanima.⁴ To je posebno nevjerodostojno u slučaju Šibenika jer najstariji spomen toga grada potječe tek iz idućeg stoljeća. Pogrešnim podacima odnosno datacijom autor je raspolagao i u slučaju Pule. Tamošnju utvrdu na brijegu nad lukom, djelo Antoina de Villea, datira prerano, u početak 16. stoljeća, umjesto u godine nakon 1630.; odgovarajuća je situacija i s utvrdom na otoku Sveti Andrija.⁵ Za obilje podataka kojima je operirao ne možemo uglavnom znati koje im je podrijetlo i od kojih ih je starijih autora preuzimao, no nesumnjivo su brojni među tim izvorima bili pogrešni i pobrkani. Katkad su se Matutinoviću potkrali i lapsusi poput ono-

³ Lujo Matutinović, *Ogled o Ilirskim provincijama i Crnoj Gori*, Zagreb 2009., str. 179.

⁴ Lujo Matutinović (bilj. 3), str. 162, 165, 172.

⁵ Lujo Matutinović (bilj. 3), str. 207, 210, 215.

ga gdje navodi kako je zapad Istre bio austrijski, a istok mletački.⁶ Držimo da su priređivači knjige na ta i takva mjesta trebali reagirati, odnosno na njih upozoriti bilješkom.

Svojoj studiji Matutinović je iz nekog razloga priložio i kartu dijela Ilirskih provincija od Neretve do predjela južno od Boke. Moglo bi se pretpostaviti da je time nastojao povećati ozbiljnost i uvjerljivost svoje studije. U kartuši stoji kako je karta neophodna za poznavanje pojedinih lokaliteta, poput neretvanskih močvara, no to njihov prikaz nimalo ne potvrđuje. Držimo da je s obzirom na ono doba i na raspoloživa kartografska djela Matutinovićev rad mogao biti manje shematski, primjerice u izvedbi reljefa (planina) te točniji u proporcijama. No autor je bio osobito ponosan hvaleći vrijednosti svoga djela, i istodobno oštro prigovarajući i ironizirajući ograničenosti tuđih kartografskih radova.

Među njegovim procjenama znatnu težinu moraju, međutim, imati osvrti na naše luke i mogućnosti pomorske djelatnosti uopće. Valja naime istaknuti kako je Matutinović od malih nogu prolazio mornaričko obrazovanje u Veneciji, a poslije je u okviru službe za Serenissimu oplovio mnoga mora, i izvan Sredozemlja, među ostalim sudjelujući i u mletačkoj pomorskoj ekspediciji u Karibe.⁷ Riječ je, kako proizlazi, o časniku koji je imao najpotpunije moguće poznavanje i iskustvo svega što čini plovidbu i s njome je u svezi. Stoga je zanimljivo kako ističe Bakarski zaljev kao „jedno od najboljih sidrišta u Europi“.⁸ Vrlo povoljne luke – poznate kao takve i općenito iz niza povijesnih izvješća – Matutinović je vidio u slučaju Pule i Hvara, obdarivši ih i nekim superlativnim ocjenama.⁹ Posebno se zanimljivom čini vizija koju je imao za područje Stona: tu, „u Malom Stonu mogao bi se izgraditi jedan od najboljih arsenala u Europi“. Navodi da su sve potrebne sirovine nadohvat (drvo, smola, konoplja, riba, sol), pa predviđa brodogradilište u jednoj od tamošnjih uvala. Dok bi izrada i popravak brodova bili organizirani u arealu Malog Stona, luku Matutinović vidi južno od Stona (Velikog Stona), u Koločepskom kanalu. To je osebujan i donekle neočekivan prijedlog, jer bi tako dvije cjeline pomorske baze ostale razdvojene: između dva Stona leži naime, kako je poznato, prevlaka kojom je Pelješac povezan s kopnom.¹⁰ Nalik Malom Stonu, za Veliki je pak Ston „namijenjeno da postane jedna od najljepših luka koje postoje“. Kao u nekim drugim kanalima između kopna i otokā, Matutinović je u Koločepskom kanalu, prostoru između Elafita i kopna, vidio izvrsno

⁶ Luj Matutinović (bilj. 3), str. 201.

⁷ Sandra Prlenda, Ivona Savić (bilj. 1), str. 180.

⁸ Luj Matutinović (bilj. 3), str. 129.

⁹ Luj Matutinović (bilj. 3), str. 157, 203, 223.

¹⁰ Ovdje valja upozoriti kako je u prijevodu Matutinovićeva teksta riječ „isthme“ prenesena kao „tjesnac“ umjesto kao „prevlaka“ (str. 184).

sidrište odnosno luku za tadašnju francusku flotu. U njegovoj zamisli spomenuti superlativi kojima je popratio prirodne pogodnosti stonskog područja udružuju se u viziju pomorske baze za više stotina brodova.¹¹

Kao časnik, Matutinović je vjerojatno imao solidna znanja o fortifikacijskoj arhitekturi. U tom je sklopu vrijedan pozornosti njegov komentar o Šibeniku. Uz dosta opsežan opis šibenskih utvrda, koje ga se nisu osobito dojmile, kao posebnu vrijednost grada istaknuo je stjenovite uzvisine kojima je okružen. Riječ je upravo o onim položajima koji su od 16. stoljeća u izvješćima bili navođeni kao opasni, jer je neprijatelj s tih mjesta mogao bombardirati grad. No obrat se dogodio u doba Kandijskog rata u 17. stoljeću, kada je mletačka uprava ondje uspostavila dvije nove utvrde, Sv. Ivan i Barone (Šubićevac). One su se pokazale potrebnima i presudnima, jer ih Turci nisu uspjeli zauzeti, pa je time i cijeli grad bio spašen. Rezonirajući očito u tom smjeru, Matutinović je, prema tome, nekadašnji veliki šibenski sigurnosni hendikep, njegov položaj, sada tumačio kao snagu i prednost.¹²

Zapazili smo još jednu intrigantnu piščevu procjenu u svezi s utvrdama; Matutinović je zapisao kako je Venecija u posljednjim desetljećima postojanja zanemarivala svoje utvrde u Dalmaciji, što je vjerojatno bilo točno i čemu je autor, uostalom, i sam svjedočio. No čini se da je to neposredno iskustvo iz kasnog 18. stoljeća projicirao onda na prijašnja razdoblja, tvrdeći naposljetku kako se Mletačka Republika nije posvećivala gradnji utvrda, nego da su one većinom djela Osmanlija.¹³ To, dakako, nije bilo utemeljeno, jer znamo kako su dalmatinske utvrde – i one koje su neko vrijeme bile pod turskim nadzorom (Knin, Klis, Sinj i druge) – ponajviše obilježene mletačkim građevnim strukturama. S obzirom na raspoložive izvore podataka i na činjenicu da nije riječ o dobu toliko ranijem od autorova, iznenađuju njegova neprecizna tumačenja.

U Zadru se Matutinović s pravom osvrnuo na djelatnost Sanmichelijā, koji su zaslužni za početak izgradnje novih, bastionskih utvrda. S njihovim se imenima dogodila pomutnja, jer ih obojicu, strica i nećaka, naziva imenom Andrea, a riječ je, kako je poznato, o Micheleu i Giangirolamu. Ta zabuna može se povezati s prepisivanjem rukopisa, ili pak s greškama u drugih autora koje je Matutinović čitao. No zanimljiva su dva podatka; jedan je da pisac među

¹¹ Lujo Matutinović (bilj. 3), str. 183–185. U ono su doba Francuzi već imali slične poglede na Ston i prostor sve do Gruža: Frano Baras, „Dalmatinski dani maršala Marmonta (1806.–1809.)“ u: *Dalmacija za francuske uprave (1806.–1813.): zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa održanog od 18. do 19. rujna 2006. u Splitu*, (ur.) Marko Trogrlić, Josip Vrandečić, Split 2011., str. 200.

¹² Lujo Matutinović (bilj. 3), str. 164–165.

¹³ Lujo Matutinović (bilj. 3), str. 153, 161, 167.

zadarskim bastionima izdvaja i govori o bastionu od opeke,¹⁴ navodeći mu graditelja u liku mlađeg Sanmichelija. Drugo mjesto je nedovoljno jasno, no, po svemu sudeći, tvrdi kako su Kopnena vrata djelo Micheleovo. S obje ocjene možemo se složiti, a s djelovanjem dvojice talijanskih graditelja u Zadru povezana je stara rasprava o udjelu svakoga od njih u izgradnji tamošnjih utvrda.¹⁵ Autor je morao poznavati neke starije pisce, jer je za pretpostaviti kako o temi nije imao svoj izvoran sud. Dodajmo međutim da je Zadar ipak dobro poznao, jer je ondje boravio 1809. više mjeseci, među ostalim i u doba francuske obrane grada od austrijske opsade.

Temi klasicizma približit ćemo se obratimo li pozornost na Matutinovićeve zapise o antičkim gradovima. U svakom pogledu mora iznenaditi posve štur i marginalan osvrt na ostatke Salone koja je, osim što je veliko nalazište, još i lako dostupna. Bitno različito se autor ponio prema Puli kojoj je, zajedno s okolicom, posvetio tridesetak stranica rukopisa, više no ijednom gradu. Za razliku od Salone, riječ je dakako o živom gradu, u kojem su antički spomenici u znatnoj mjeri još intaktni, pa je valjda stoga dobio toliko pozornosti. Na primjeru odnosa prema tim spomenicima eksplicitno je vidljiva Matutinovićeva „uključenost“ u suvremeni duh klasicizma, a relativnu ulogu tu su odigrali i tragovi kasnijih razdoblja. Najbolje se to pokazuje na primjeru Augustova hrama, gdje je autor zapanjen kako je uzvišena antička arhitektura „barbarski“ pregrađena i preuređena za suvremeno korištenje, za staje ili skladišta. No važno je dodati da autor ne osuđuje samo njemu suvremenu kulturu i način korištenja antičkih građevina nego i srednjovjekovnu baštinu: susjednu srednjovjekovnu Općinsku palaču naziva grotesknom i barbarskom.¹⁶ Riječ je, prema tome, gotovo o apsolutiziranju antičke arhitekture i naslijeđa, a preko njih i odgovarajućega političkog i civilizacijskog sustava vrijednosti. Na istom tragu autor daje zgodan osvrt o upitnosti civilizacijskog napretka, razmišljajući o tome u Vidu kod Metkovića, nekadašnjoj Naroni. Ondje su ga se očito dojmili antički ostatci koji su izvirivali u nedostojnom okruženju staja i skromnih kućeraka toga „ubogog

¹⁴ Posve je logično skrenuti pozornost na opeku kao gradivo, jer je ona strana Dalmaciji, pa su ostali zadarski bastioni uobičajeno izvedeni kamenom.

¹⁵ Ana Deanović, *Utvrdne i perivoji*, Zagreb 2001., str. 24–31.

¹⁶ Lujo Matutinović (bilj. 3), str. 209: „Unutrašnjost toga hrama, u kojemu su se nekoć čuvali štovani znakovi najviše moći i vrijedni kipovi gospodara svijeta, pulski su barbari neuglednim pregradama pretvorili u skladišta žita i slane ribe, kojih neugodan miris onečišćuje to svetište u kojemu su se nekoć s oltara zahvalnosti isparavali najbيرانiji mirisi. S tugom gledamo prljavu staju i jadnu kuhinju koje su izgrađene na temeljima tih bogatih stupova i služe nekom bijednom gradskom sluzi pokrivenom prnjama, koji je u tom uzvišenom hramu zauzeo mjesto posvećenih svećenika drevnih božanstava.“

morlačkog seoceta“.¹⁷ Matutinović zapravo drži da je sve što je uslijedilo nakon Rima nazadak.

Njegov je tekst nesumnjivo obilježen time što je namijenjen Napoleonu, caru, i u tome je smjeru instrumentaliziran. Zbog toga promiče monarhiju kao državno uređenje, nalazeći je i u starom Rimu te onda koristi posve neuobičajenu sintagmu „rimska monarhija“.¹⁸ S druge strane, nije propustio prigovoriti slabostima republikanskog uređenja, a pravu predstavnicu toga tipa vlasti pronalazi u Mletačkoj Republici. Vrlo su brojna mjesta na kojima o toj bivšoj državi i njezinu naslijeđu piše posve negativno, mjestimice s ironijom i omalovažavanjem. Tvrdi da su ta vlast i njezini organi zanemarivali naše krajeve, loše gospodarili i bili nepovjerljivi. Rekli bismo da takva Matutinovićeva interpretacija ima jasnu vezu s političkim trenutkom te s adresatom njegovih poruka, jer Napoleon je bio taj koji je okončao dugostoljetno postojanje Mletačke Republike. Naš je autor bio na čisto s time da je republika iz Lagune stvar prošlosti i da je posve oportuno prikazati njezine institucije i baštinu u negativnu svjetlu. Da je prikaz suvremenoga francuskog carstva izveden krajnje pohvalno i superlativima, ne treba posebno isticati, no složeniju je zadaću Matutinović morao rješavati s Austrijom. S tom je državom Francuska naime bila čas u ratu, pa zatim opet u miru, te je karakterizacija njezine uloge i politike morala biti delikatna. U doba okončanja rukopisa 1811. između dvije je države vladao mir, a Matutinovićev vrlo pozitivan odnos prema Austriji učvršćen je i Napoleonovim brakom s Marijom Lujzom iz roda Habsburg. Stoga je autor obje države podjednako smjestio na pijedestal europske povijesti, pišući laude o njima i francusko-austrijskom braku. Podrazumijeva se da će stariji tekstovi posvećeni i upućeni nekomu vladaru biti obilježeni patetičnim stilom i neumjerenim pohvalama, no Matutinović je sve to još nadišao teško usporedivim formulacijama obožavanja upućenim francuskom caru.¹⁹

Matutinovićevo izlaganje o bivšim i aktualnim državnim tvorevinama nesumnjivo je proračunato u smislu u kojem je ranije bilo riječi, i tom tendencioznom optikom obojene su opaske o Mletačkoj Republici podjednako kao i one o austrijskom i francuskom imperiju. Bez zadržke bismo mogli govoriti o podila-

¹⁷ Lujo Matutinović (bilj. 3), str. 183: „Kakav ponižavajući kontrast za naša moderna vremena koja zovemo dobom prosvjetiteljstva! Što bi rekli Rimljani kad bi se ponovno rodili? Istina, našli bi čudesne pronalaskе topovskoga praha, tiskare, satova, slika u ulju itd., ali vidjeli bi samo neugledne nastambe na svojim najljepšim ruševinama.“

¹⁸ Lujo Matutinović (bilj. 3), str. 168.

¹⁹ Lujo Matutinović (bilj. 3), str. 90: „Prešavši Braunau, Marija-Lujza svladala je sve prepreke koje je nametala pobjeda: ona u svojem uzvišenom naručju nosi potvrdu obiteljskog saveza, a sam je pobjednik pobijeđen njezinim dražima. Iz te se pobjede rađa sin velikana koji prekriva prošlost zrakama besmrtnе slave što je nasljeđuje od oca bez premca i majke kojoj nema ravne.“

ženju kako francuskom vladaru tako i francuskoj državnoj politici. Navest ćemo zaključno jedan odgovarajući primjer. Opisujući Zadar, Matutinović spominje i njegove brojne crkve; smatra kako su 22 crkve nepotrebne i da bi stanovništvu dostajale i samo tri. Opravdano je pretpostaviti da je pisac ovdje imao na umu francusku politiku desakralizacije crkvenih prostora i njihovo pretvaranje u logističku infrastrukturu poput konjušnica, skladišta i sl., kako su, uostalom, već bili korišteni Sv. Donat i Sv. Nikola.²⁰

Lujo Matutinović je uz već navedene poglede na različite državne tvorbe morao razjasniti i opravdati i svoju službu tim uzastopnim političkim sustavima; drugim riječima, kako to da o Veneciji piše loše, ali dobro o onima koji su joj služili. Njegova je pozicija da je poštovao red i autoritet, to će reći pokoravao se svakoj vlasti koja je predstavljala autoritet i tako bila legalna. Riječ je o poziciji koja je svakoj mogućoj aktualnoj vlasti mogla biti prihvatljiva i privlačna, pa je tako bilo, pretpostavimo, i s francuskim vladarom.

Red i autoritet zasigurno su bili među prioritetima tadašnje francuske vlasti, a na poseban način u krajevima poput Ilirskih provincija, gdje je tek valjalo brojne skupine u ruralnim područjima privesti poštivanju normi, zakona. Matutinović ne krije simpatije za to stanovništvo, posve u duhu i tradiciji Fortisovoj, te mu suprotstavlja rafinirano stanovništvo dalmatinskih gradova, što se načinom života, kako tvrdi, nimalo ne razlikuje od stanovništva talijanskih gradova.²¹ No bitno je autorovo pitanje ono o podvrgavanju redu i autoritetu, dakle – sa staništa novih francuskih vlasti – zapravo pitanje upravljanja. Tu se on, i uz izvornu naklonjenost izvangradskom stanovništvu, naposljetku snažno priklanja onoj drugoj skupini koja je obilježena zapadnoeuropskom uljudbom i uključena u legalne političke okvire. Posve na tragu takvog shvaćanja Matutinović, dakako, s odobravanjem prihvaća mjere francuskih vlasti poput intenziviranja obrazovanja i gradnje novih cesta, jer su one zapravo bile motivirane idejom povezivanja i unificiranja, upravo radi boljeg upravljanja.²² Zgodno zapažanje o obrazovanju

²⁰ Lujo Matutinović (bilj. 3), str. 162.

²¹ Vidjeti i: Gabrijela Vidan, „Pogovor (Lujo Matutinović, novi građanin Europe g. 1811., u službi Napoleona)“ u: Lujo Matutinović, *Ogled o Ilirskim provincijama i Crnoj Gori*, Zagreb 2009., str. 280–281; Claudio Donati, „Lo Stato da Mar nel Settecento“ u: *Repubblica di Venezia. T. III: Stato da Mar (1700–1797)*, Milano 1996., str. 22–24; Guido Zucconi, „Architettura e strategie urbane nei domini da mar dopo la caduta della Repubblica di Venezia“ u: *L'area alto-adriatica dal riformismo veneziano all'età nepoleonica*, (ur.) Filiberto Agostini, Venezia 1998., str. 594.

²² Janez Šumrada, „Dallo stato soprannazionale agli stati nazionali: il Regno Illirico e le popolazioni slovene dell'Istria e del Natisone“ u: *Venezia, una repubblica ai confini*, s. 1. [2004.?), str. 32; Larry Wolff, *Venezia e gli Slavi. La scoperta della Dalmazia nell'età dell'illuminismo*, Roma 2006., str. 497; Marko Trogrlić, „Dopo Venezia: le trasformazioni politiche e istituzionali in Dalmazia dal 1797 al 1848“ u: *L'Adriatico: incontri e separazioni (XVIII–XIX secolo)*, (ur.) Francesco Bruni, Chryssa Maltezou, Venezia 2011., str. 144–147.

Matutinović daje ondje gdje uspoređuje stanovništvo otokā i dalmatinskog zaleđa, pišući o otočanima kako su „skloniji obrazovanju (...) i prema tome više se drže zakona“.²³ Ne treba istodobno smetnuti s uma i stanovitu utopijsku komponentu politike u Ilirskim provincijama, a dakako i činjenicu da je zbog kratkog opstojanja te političke tvorevine malošto od pokrenutog stvarno zaživjelo.

Matutinovićev rad treba s „podatkovne“ strane gledati kao povijesno djelo koje ima svoje vrijednosti i slabosti i jedno je u nizu srodnih djela, ali s druge strane i kao proizvod trenutka koji je impregniran politikom i koji bi izgledao možda i bitno drukčije da je nastao koju godinu prije ili poslije.

---

²³ Lujo Matutinović (bilj. 3), str. 218.

Summary

MATUTINOVIĆ BETWEEN “PROFESSIONALISM” AND POLITICS

The subject of this work is the text titled *A Historical, Geographical, Political, Civil and Military Essay on the Illyrian Provinces and Montenegro* (original title: *Essai Historique, Géographique, Politique, Civil et Militaire sur Les Provinces Illÿriennes, et sur le Monténégro...*), written in 1811 by Lujo Matutinović, a high ranking officer in the French army at the time. In his writing dedicated to Napoleon, Matutinović, a Dalmatian, who in his career had already served the Republic of Venice and Austria, provides the French with the description and his estimates of the newly conquered land along the east Adriatic coast so they would be able to govern it to the best of their ability.

The author's involvement in the spirit of Neoclassicism permeates through his impression of Roman monuments, for example in Pula. There he was astounded by the contemporary conversion and the devastation of the Temple of Augustus, which he considered an act of barbarism. However, he cultivated the same opinion on the nearby medieval building as well, deeming it barbaric and grotesque. His writings on the remains of Roman Naronā, sprouting between sheds and huts in the village near Metković, are also impressive. One can without a doubt say that Matutinović considered everything after Rome to be a step back.

Writing this text, Matutinović is fully aware of the person he dedicates it to, the French emperor. Thus he promotes monarchism, and shows republicanism in a bad light. A model for the latter he finds in the Republic of Venice, whose former government, authorities, and still living heritage he constantly reproaches. On the contrary, he has nothing but praise for the modern French government, but also the Austrian one, armistice agreement between the two countries being effective at the time in question. He finds justification for his own service to a number of consecutive governments in Dalmatia in his submission to any type of government, in other words order and authority. The work of Matutinović was, therefore, impregnated by politics and it would probably look significantly different if it was written a year before or after.

Keywords: *Dalmatia; Antiquity; the Republic of Venice; Illyrian Provinces; Napoleon; Lujo Matutinović*

